

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

Y Comisiwn Ffiniau i Gymru
Drwy e-bost at:
cfg@ffiniau.cymru

14/11/2022

Annwyl Gomisiynwyr,

Ymateb i ymgynghoriad ar y cynigion diwygiedig ar gyfer Arolwg Seneddol 2023

Diolch am y cyfle i ymateb i'r ymgynghoriad ar y cynigion diwygiedig ar gyfer Arolwg Seneddol 2023. Fe ymatebodd Comisiynydd y Gymraeg i'r ymgynghoriad ar y cynigion cychwynnol yn 2021 gan amlinellu ein hymwneud ni â Chomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru yn y broses o bennu enwau wardiau a mynegi ein hanfodlonrwydd â rhai o'r penderfyniadau terfynol ynghylch yr enwau hynny. Cyfeiriwyd yn yr ymateb blaenorol hefyd at anghysondebau yn y ddogfen ymgynghori, at y term problematig 'enwau amgen' wrth sôn am enwau Cymraeg yr etholaethau, ac at sut y cafodd argymhellion y Comisiynydd eu cynrychioli a'u cyfleu yn anghywir yn adroddiadau terfynol y Comisiwn Ffiniau i Lywodraeth Cymru. Nid af ati i ailadrodd y sylwadau hynny yma felly. Mae anghysondebau pellach i'w gweld yn y cynigion diwygiedig fodd bynnag, ac felly carwn roi sylw i'r rheiny yn yr ymateb hwn.

Aberhonddu, Maesyfed a Chwm-tawe / Brecon, Radnor and Cwm-tawe

Rydym yn argymhell ysgrifennu *Cwm Tawe* yn ddau air ar wahân yn yr enw Cymraeg a Saesneg gan mai nodwedd dirweddol ydyw yn hytrach nag anheddiad. Caiff enwau aneddiadau (dinasoedd, trefi, pentrefi ayyb) eu hysgrifennu yn un gair fel rheol tra bo enwau tirweddol (cymoedd, afonydd, mynyddoedd ayyb) yn cael eu hysgrifennu fel geiriau ar wahân. Noder mai *Cwm Tawe* yw'r ffurf yn BydTermCymru ac mai dyna'r ffurf mae [Wikipedia](#) yn ei defnyddio. Wrth gyfeirio at ardal Cwm Tawe yn eich dogfen ymgynghori Gymraeg, [Cynigion Diwygiedig](#), y ffurf *Cwm Tawe* sy'n cael ei defnyddio bob tro; dim ond wrth gyfeirio at enw'r etholaeth y caiff *Cwm-tawe* ei defnyddio. Yn [fersiwn Saesneg y ddogfen](#), caiff *Cwm-tawe* ei ddefnyddio dair gwaith i gyfeirio at yr ardal ond *Swansea Valley* sy'n cael ei ddefnyddio gan amlaf.

Gŵyr a Gorllewin Abertawe / Gower and Swansea West

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygyymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygyymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

Mae angen sicrhau bod yr acen grom yn cael ei defnyddio bob tro yn yr enw *Gŵyr*. Mae'n gywir bob tro yn y ddogfen ymgynghori, ond yn anghywir (heb yr acen grom) yn y ddogfen Excel, *Cynigion Diwygiedig data etholwyr gan Awdurdod Lleol*. Mae angen sicrhau bod y ffurfiau'n gyson yn holl ddogfennau'r Comisiwn er mwyn osgoi dryswch a chamgymeriadau.

Canol a De Sir Benfro / Mid and South Pembrokeshire

Dyma'r ffurf Gymraeg sy'n cael ei defnyddio ym mhob man ar wahân i dudalen 30 y ddogfen ymgynghori Gymraeg, lle ceir *De a Canol Sir Benfro*. Noder pe bai'r Comisiwn yn dymuno defnyddio *De a Chanol Sir Benfro* fod angen treiglo 'canol'.

Maldwyn a Glyndŵr / Montgomeryshire and Glyndŵr

Mae angen sicrhau bod yr acen grom yn cael ei defnyddio bob tro yn yr enw *Glyndŵr* yn yr enw Cymraeg a Saesneg. Mae'n anghywir yn yr enw Saesneg ar dudalen 'Cynnwys' fersiwn Gymraeg y ddogfen ymgynghori, ac yn anghywir sawl gwaith yn fersiwn Saesneg y ddogfen. Mae hefyd yn anghywir (heb yr acen grom) yn fersiwn Gymraeg a Saesneg y ddogfen Excel, *Cynigion Diwygiedig data etholwyr gan Awdurdod Lleol*. Mae angen sicrhau bod y ffurfiau'n gyson yn holl ddogfennau'r Comisiwn er mwyn osgoi dryswch a chamgymeriadau.

Enwau dwyieithog

Caiff enwau Cymraeg a Saesneg yr etholaethau eu nodi nesaf at ei gilydd yn nhabl cynnwys y ddogfen ymgynghori ac ym mhenawdau'r adrannau unigol, ond byddai'n fanteisiol cynnwys y ddau enw pan ceir map fel sydd ar dudalen 30, ac yn y ddogfen Excel, *Cynigion Diwygiedig data etholwyr gan Awdurdod Lleol*. Mae'n bwysig sicrhau ei bod yn amlwg fod enwau dwyieithog swyddogol ar yr etholaethau er mwyn atal unrhyw gyfieithwyr rhag cyfieithu'r enwau eu hunain a defnyddio ffurf wahanol i'r enw swyddogol. Byddem yn dadlau hefyd fod gosod yr enw Cymraeg mewn cromfachau ar ôl yr enw Saesneg yn y ddogfen ymgynghori yn awgrymu bod yr enw Cymraeg yn israddol i'r enw Saesneg.

Mae'r blerwch a'r anghysondebau sy'n parhau i ymddangos yn enwau'r etholaethau yn destun pryder ac yn rhan o broblem ehangach o ran prosesau enwi'r Comisiwn. Er inni ddarparu argymhellion a nodiadau manwl ynghylch enwau'r wardiau yn ystod y broses ymgynghori honno, nid yw'r ffurfiau safonol wedi eu mabwysiadu bob tro. Yn wir, ceir rhai enwau ansafonol ac anghywir yn orgraffyddol ar brydiau, fel yn achos *Bryn-côch North a Bryn-côch South*, er enghraifft. Byddai modd gwirio unrhyw eiriadur Cymraeg a chanfod nad yw'r acen grom byth yn cael ei defnyddio uwch y gair *coch*. Mae'n rhwystredig hefyd nad oes ymrwymiad gan y Comisiwn i ddefnyddio'r ffurfiau rydym ni'n eu hargymell, hyd yn oed pan rydym ni wedi cytuno ar ffurfiau safonol yr enwau hynny ag awdurdodau lleol. Mae hyn wedi arwain at ddefnyddio a chyflwyno ffurfiau ansafonol newydd sy'n ychwanegu at broblem sy'n bodoli eisoes yng Nghymru lle mae amryw o ffurfiau gwahanol ar un enw yn cael eu defnyddio mewn rhai achosion.

Byddwch yn ymwybodol, wrth gwrs, fod Llywodraeth Cymru wedi lansio ymgynghoriad ar Bapur Gwyn ar Weinyddu a Diwygio Etholiadol. Mae'r papur ymgynghori hwnnw'n tynnu sylw at y diddordeb brwd sydd gan y cyhoedd yn enwau'r wardiau etholiadol ac yn cydnabod, ar sail hyn, y dylid rhoi lle mwy canolog i enwi yn y broses adolygu. Mae'r ymarferiad hwn yn sicr yn tanlinellu'r angen i enwi gael rôl gadarnach a chliriach yn ein prosesau democrataidd. Rhaid sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth bennu'r enwau hynny fydd wrth galon democratiaeth yng Nghymru.

Pe bai chi'n dymuno trafod y sylwadau uchod yn fanylach, byddai fy swyddogion yn barod iawn i drafod.

Yn gywir,

Gwenith Price

Dirprwy Gomisiynydd y Gymraeg

CC:

Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol, Rebecca Evans (AS),
(Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru)

Ysgrifennydd Gwladol Cymru, David TC Davies (AS),
(correspondence@ukgovwales.gov.uk)